

Verzamelde gedichten 1958 - 2008

Frans Hoppenbrouwers

Deze PDF wordt u
aangeboden door
webmagazine
CuBra &
Frans
Hoppenbrouwers

Copyright 2009 Frans Hoppenbrouwers

I Vroegste gedichten (Uit: Zoet als Honing, Zout als Brem)

II Kruidwis

III Verkaveld Bestaan (een drieluik)

1. Portaal
2. Pelgrim
3. Rosa mystica

IV Wintervertelling

V Calendarium poeticum

VI Ongerijmd

VII Tweestromenland

VIII Tijdloos verweer

IX Spelenderwijs

X Wording en verval

XI Brabantse Balladen

XII Jeroen Bosch

XIII Vluchtig geluk

XIV Kroon der maanden

XV Hoezeer mijn lief

VII TWEESTROMENLAND

voor mijn broer Jan (1938-1985)

Voorwoord

Ons jong verbond heeft volop kans gekregen:
zoals de ploeg haar verse voren trekt,
zoals de beek ons groot verlangen wekt,
zo dolen wij langs uitgelezen wegen,

als water dat uit jonge bronnen lekt,
een bedding zoekt, gebaad in heil en zegen
en zondoorlicht, gevoed door malse regen,
een lichtend spoor door bos en hooiland trekt.

Wij zijn de vis die door het warwier schiet
en dan weer stil profetisch hangt te zweven,
de ruimte meet van zijn beperkt verschiet.

Wij zijn de mol in zijn verholen dreven
die ondanks duister licht en luister ziet:
wij zijn dit land, het is ons prijsgegeven.

Morgen

Het gras te zwaar, van nacht en maan bedauwd,
ligt haast geplet het zonlicht af te wachten
om eenmaal droog zich fier weer op te richten.

Een malse rat komt van de kant gedreven
en keert zich soepel in de snelle stroom,
vreet waterkers die hier als bladsla groeit.

Het wier verschuift en neemt zijn plaats weer in
daar waar het eerst terzijde wilde wijken
om lenigheid en stuwkracht uit te dragen.

Een ijle berk buigt zich al naar het licht
dat hij weldra genadig zal weerkaatsen,
opdat de dag voluit zijn taak opneemt.

Een glinstering verkleurt het glijdend water,
de nacht vertrekt naar waar hij zich verschuilt:
het donker hol waar ook de winden wonen.

Hij is maar schakel tussen nacht en dag
en zijn bestaan is strikt aan tijd gebonden,
hij is de schijn die oplicht in het oosten.

Hij is de hoop voor hen die 't donker vrezem
en als hij opkomt gaan hun ogen open.
Hij wordt geschuwd door wezens van de nacht.

Berk

De morgenboom, die onder rilse schil
de dauw opslurpt en in het hart bewaart,
verwelkomt bleek de rilling van het licht.

Zijn ranke tak verdraagt de heksenbezem,
een warrig spel van ingevlochten twijgen,
gelijkend op het zweefnest van een duif.

Een lichte bries brengt stemmen in zijn kroon,
gemompeld suizen van verbleekte geesten
die van het niets de stille heersers zijn.

De hoge ruggen van Dutmala's oevers
die zandig zijn, van vette klei gespaard,
behoeden hem voor waterzucht en neergang.

Getooid met weefsel van de eerste stralen
der ochtendzon staat hij er vurig bij
en in zijn blad verzilveren zijn tranen.

Toch schreit hij niet, want uit de kleinste vreugde
van vlaag en vleug put hij weer nieuwe moed
als in de nacht de duisternissen komen.

Dan licht hij op, beroerd door ster en maan,
en telt de uren van zijn onvermogen,
totdat hij 's ochtends weer zijn stem verheft.

Nachtsilene

Haar klare roepen blaast de nachtlamp aan,
haar schemerlicht behoedt de naaste kruiden
voor het vergaan van naam en onderscheid.

Haar witte gloed beroert het nakend donker,
een kleine toorts die winst en wachtwoord kent
van vlam en genster uit haar kelk ontsproten.

Zij telt de dagen van de volle zomer
en buigt zich naar de grillen van de nacht,
totdat de zon weer dansend op zal komen.

Dit blank geheim, ontkomen aan het duister,
wikt haar mysterie in de vale schijn
en ruikt de glorie van de eigen luister.

Gewogen licht, dat aan de wanden raakt
van hier en ginder, grenzen overschrijdt,
belooft de ziel de praal der tederheden.

De nachtbloem kromt zich naar de verste sterren
en bolt de aarde als een sneeuwbal uit
die wit en eenzaam in zichzelf gedijt.

Geworteld en bestendig in haar fuik
van broze schoonheid, schudt ze zaden uit,
opdat de zomer vracht en vrucht zal dragen.

Zwalm

Dit zwevend licht, dat zich gestaag vertilt
aan eigen zwaarte en geschondenheid
en schrille roepen aan de avond wijdt;

de rode keel herdenkt het bloedig maal
van hem die eens zijn zoon kreeg voorgeschoteld
en vrouw en lief zag vlieden uit zijn handen;

die wrake riep en scherend langs de rotsen
de branding zocht om ongestoord te rouwen,
maar boven land de wieken heeft gespreid;

die boertig werd en laf beschutting zocht
en overkapping vroeg voor rust en nest,
omdat de regen denken doet aan tranen.

De zonnevogel die de wolken schuwt
en opstijgt in de onbesproken lucht
om bloed en schande duurzaam uit te wissen.

Maar reeds vergoten bloed laat zich niet temmen
en toverwoorden sterven in de nimf
die streng gestraft tot vogel is geworden.

Toch draagt de weerklank van haar eerste roep
de lichtheid van de overwinning aan:
het wankel feest van voorjaars eerste groet.

Hermelijn

Het git der ogen als gestold venijn
dat elke lichtstraal in zijn netvlies vangt
en bits weerkaatst als onderkoelde woede.

De kille ridder waadt door verse sneeuw
die in de nanacht smorend is gevallen
en alle sporen als een deken dekt.

Het winterleed waart door de rilse kruiden
en muis en mol verstijven in hun hol
en vrezen nacht en dag het vorstverlet.

De hermelijn, de spitssnuit in de lucht,
speurt naar de geur van kloppend hartebloed,
ontbloot de tanden in een starre grijns.

Kersapa is tot in de ziel verhard
en van het riet, in taal en tong bevroren,
rest slechts de ruis die stilte overstemt.

Een woelmuis steekt de kop eens in de wind
en luistert naar het onbestemd geritsel
dat zonder dreiging in de sneeuw verstikt.

Een snauw, een beet, een golfje stromend bloed,
een likkebaardend, diep tevreden proeven:
de hermelijn viert fier haar winters feest.

Vlinder

Het warrig licht dat naar de kruiden neigt
verkijkt zich op het waarpunt van de vlinder
die dansend werft wat zoet is aan de bloem.

En vederlicht vindt hij een oogwenk rust
en steekt de roltong in de gouden kelk
waar melk en honing om behagen strijden.

Dan stijgt hij op en laat zich willoos gaan
naar waar de wind hem ongevraagd zal voeren:
dit zomertij vraagt niet naar plan of raad.

Het broekland schenkt de ongeremde kleuren
die vlinderogen in vervoering brengen
en aanzetten tot tastend aarzelen.

Papavers als verwaaide eendagsbloemen
ontsluiten gul en breed het zwarte hart,
waarin de luiheid van de slaper rijpt.

Maar vlinders kunnen slechts geharnast sterven
en dodendans bezegelt hun bestaan
dat eindig is, de kniptor van de tijd.

Maar vooralsnog roept de cadans om leven
en zorgeloos ontplooit zich dag en uur
zolang de zon haar praalzucht laat gedijen.

De eerste dag

Wij droomden hier als eersten aan te komen,
zo zuiver viel het scheerlicht van de dag
op boom en beemd van dit beloofde land.

De zon kwam als een rode vuurbol boven
en op de einder steunde heel haar gloed
en wolkenranden kregen gouden zomen.

De wulp liet luid zijn klare baltsroep horen
en in de beek riep zacht een waterhoen:
een lokkend horten van verkorte tonen.

Wij stonden daar en keken met de oren
en hoorden met de ogen wijd gesperd,
alsof dit wonder zich voor ons ontvouwde.

We spraken niet want al wat werd gezegd,
verdreef de geest van onbesmet ontwaken,
het wonder waar een kind bewust op let.

Daar hebben wij elkaar het woord gegeven,
mijn broer en ik, van alle last bevrijd:
dit land zou onze nieuwe aarde worden.

En zwijgend zijn we langs de beek gelopen,
voor eens en altijd aan dit land verknocht,
nog jong genoeg om woord noch wet te breken.

Els

Als geen gebonden aan de natte gronden
zuigt hij zich vol tot in de diepste nerven,
de waterboom die naar de stromen buigt.

Van laagland is hij volle lotgenoot
en het moeras aanhoort zijn weke stem
die denken doet aan zachte fluisterwinden.

Zijn blad is zacht, zijn scheurbast laat zich schenden
als houtig kruid dat aan zijn kromvoet groeit
en dat hij als een waker overhuilt.

Geen wonderboom, geen hooggestemde strever
die als een toren naar de hemel reikt,
maar nederig, tot in de ziel tevreden.

En in het voorjaar, als zijn katjes bloeien,
strooit hij zijn stuifmeel zeer ruimhartig uit
en vult de vrouwenschoot met kostbaarheden.

Dan teert hij in en laat het zonlicht branden,
verzwegen kracht omsluit zijn warme stam,
tot in de herfst de koele winden komen.

Hij houdt zich in en luistert naar verhalen
van sijen die de winterkou bevechten
en azen in zijn boordevolle proppen.

Guichelheil

Tweeslachtig kruid, beklifd in rood of blauw,
dat man en wijf met klak en zotskap tooit
en dwaasheid uit verdwaalde zinnen trekt.

De warrigheid die ziel en hart verruimt
van hoen en kempiaan, vluchtend voor het vuur
van hellekruid dat in de ochtend bloeit.

Het spraakverwarrend, weervoorspellend kruid
dat regen weert en slechts de klaarte ziet
van open dagen in verwijdend licht.

De ochtendroep van de verbolgen zon,
de keerzij van het naakte wanbericht
dat onbedauwd het land tot stof verdroogt.

Verschoon de glans die op de morgen rust
en bijt de nanoen met ontbloot gebit
verbeten vast en por het dromend veld.

Bij avond komt het volle kermen los
van stervend vuur en uitgedoofde vonk
die onverhoeds tot in het westen zinken.

Want zwalkend licht dat naar de avond neigt
krijgt vat op dit verarmd, betoverd kruid,
dat onverwachts de waanzinsogen sluit.

Steenuil

Die wakker in de kroondomeinen slaapt,
een tukje doet tot andermans verdriet
en onbedoeld om dood en afscheid schreeuwt.

De daguil die de duivel heeft gepord,
maar zich onschuldig op een weipaal zet
en dromend uitkijkt op de ommelanden.

De doodaanzegger van de wintervelden
waar kleine knagers zijn geroep verstaan,
maar desondanks het donker hol verlaten.

De stille schuiver die onhoorbaar vliegt,
de scherpe klauwen grijpgereed gestrekt,
het oog gericht op batig kruis of munt.

De dobbelaar die hoge ogen gooit
in ochtendgloren als de maan verbleekt
en blijk geeft van een ingetogen geest.

De knotwilg bergt zijn ongekunsteld nest,
waar heks of trol riskant de hand in had:
ijk de bevruchting van het bolrond ei.

De kuikens, wiegelend van welbehagen,
verheugen zich in satans aangezicht
en braken ballen vol van bot en veren.

Haas

De lange haas die in het veld laveit,
de lepels hoog naar kwaad gerucht geheven,
van kop tot poot in kruidig sap gedrenkt.

De mare gaat dat hij tweeslachtig is
en naar believen zorg en daadkracht mengt
als norske moer of ritse rammelaar.

Maar als hij roerloos in zijn leger ligt
te dromen met de ogen spalkend open,
zint hij op wraak en afgemeten spot.

Maar als hij vlucht, voor altijd opgejaagd,
en even tussen zeen en zulte rust,
vindt hij het heelkruid dat hem vrede brengt.

Zo meet hij zich met heks en kruidenvrouw
en leent de schutkleur van de korengeest
die als een windvlaag door de akkers vaart.

En 's morgens als hij vroom een kegel slaat,
schouwt hij berustend beemd en landerijen
en vreest het spervuur op het braakland niet.

Zo hoedt de haas de oude heilsverhalen
die met de winden langs het warkruid gaan
en jaar op jaar het kruidig wonder staven.

Hoornaar

Ontstoken woede van dit zwervend dier
dat nesten bouwt als ware droomkastelen
en mergel steelt van de gekroonde es.

Verloren zoemend in de holle zomer,
bijeengetroept in rijk en volks misbaar,
de waarde kennend van de eigenliefde.

Gevreesd, geprezen, fluisterend benoemd,
berookt, bewierookt en gewijd met water,
gelauwerd met het wachtwoord van de angst.

Geheven fakkels van de foltervuren
bezegelen zijn banden met het kwaad
dat angels heeft en gif om van te braken.

Kwaadaardig zoemend in verstoorde rust
breekt gans het volk in oorlogskreten uit
en treft de krenker in de halsslagader.

Maar aan de keerzij wacht de broedse hoedster
en vult de cellen, leggend ei na ei,
opdat het volk het kunstwerk zal voltooiën.

Want bloed op bloed herroept de razernij
en zoekt de vrede van het schuldloos geven
in dienstbaarheid, der volken hartewens.

De tweede dag

Niet horig aan de wetten van te lande
hernoemden wij de namen van de paden
naar zaken die zich voor ons oog ontrolden.

Het vroom al weken en de harde winter
omklemde alles in het kale veld.
Een vaste greep van ijzig koude vingers

lag om de bomen en Kersapa kreunde
onder een smoorlaag onbarmhartig ijs
dat beide oevers elke rust ontzegde.

De zijzen ritsten door berijmde elzen,
pulkten de zaadjes uit de bruine proppen
en klagend klonk hun hese boetezang.

Wij waren trots op hun gestaag volharden,
hun nietig leven dat genade zocht
in dwaas gefieter dat het noodlot tartte.

Een smelleken kwam uit het niets gestoven
en griste bits een sijsje van zijn tak
en droeg het snel naar onbestemde oorden.

Wij stonden daar, verbaasd dat dood en leven
zo honkvast in elkaars verlengde lagen,
bewonderden de slagkracht van de rover.

Wilg

Zo buigzaam als het altijd roerend riet,
maar minder breekbaar - bron van vals geknak -
zijn al zijn twijgen, goed voor korf en mand.

Die soepelheid is adat aan het water,
Dutmala's gift die rond zijn voeten vloeit,
tot in de kern voedt zij de zachte ader.

Een tweemanschap van beek en waterwilg
die beide stil en haast onhoorbaar ruisen:
gestage taal die niemand verder spreekt.

Het weke blad, tot aan het eind versmald,
geeft zilverlicht dat aan de onderzijde
het aanzien heeft van ongebruikte munten.

De katjes die het vroegste voorjaar duiden,
van stuifmeel vol en dienstbaar aan de hommels,
weerstaan vol trots de kaalslag van de winter.

Zijn zaad verwaait in de veldragen zomer
naar alle kanten in de lege lucht,
als zwevend spinsel, los van boom en aarde.

De taaie wilgen zweren bij het water,
slechts beek of ven verzekert hun bestaan.
De wilgen die het broekland nooit verlaten.

Ganzerik

Dit ganzenkruid dat van de oudste tijden
de weerklank hoedt en weidevogels voedt
met zaad en blad, geschenk van zon en zomer.

Dit zilverschoon dat met zijn vilten lover
het gras verrijkt en gele vijfbladbloemen
het licht doet zien in schut en schoot van mei.

De kramp die durig in de lijven huist,
vindt uitweg door zijn onvolprezen blad
dat als een bezem door de darmen gaat.

De gorgeldrank in overvloed genoten,
verlicht de pijn van etter in de mond,
hergeeft de lach aan stijfgesloten lippen.

De tormentil, geneeskruid tegen gal,
vaak aangewend bij kruis en bitterheden
die door de mond hun slukse wegen gaan.

Gedreven kruid dat aan een handvol vingers
de kracht ontleent om aders te verwijderen
en ruim van hart het dikste bloed doet stromen.

Gezegend kruid dat zich gestaag verheft
waar gras en grond fluwelen zachtheid tonen,
waar water slurpend door de veenlaag dringt.

Ekster

Dit loos gekwek dat uit het lover schalt
en schettert door de klaarte van de dagen,
zingt het verhaal dat haar tot inkeer dwong.

Om kwaad en tover draagt zij wrake uit
en nutteloos wipt de te lange staart,
terwijl de bek te bitse woorden slaakt.

Maar zwiepend in de toppen van de bomen
bouwt zij een burcht die nog op adel wijst,
al draagt het slijk de sporen van de rouw.

Nieuwsgierigheid zet aan tot hupse tred
die stokkend is, geschikt voor onderzoek
van wat zich leent tot slachtoffer of aas.

Naar sluw gevelei gaat vaak haar lokroep uit
die denken doet aan de goedlachse vrouw
die niets om handen heeft en stemming maakt.

De roddel dringt zich in de kring der vrouwen,
het wel en wee van huis en naaste buurt
rolt van de tong als niet te stuiten laster.

Tot wraakgodin betoverd door de muze,
schendt zij de zomer met haar kwade trouw,
die met de winter in ons hart zal komen.

Otter

Gestroomlijnd lijf, versmolten met het water,
dat opgewekt de ademgrens verlengt,
in kreeft en vis de harde tanden zet.

Het speeldomein met draad noch heg omgeven
en ruimte biedend voor een snelle ren
of duikelingen in de klare beek.

Dit overspel van water op het land,
dit ritsen als het voorspel op de paring,
dit krijsend roepen in hereniging.

Het riet genegen en het gras gewijd
dat van de dauw de natte sporen kreeg,
jij, wendbaar wezen van de gladde oever.

Gekronkeld dier dat alle gunsten kent,
gewapend is voor kansrijk overleven
in overvloed van witvis en elrits.

Van schootsgeheimen spreekt het wuivend wier
dat meetrekt met het roerbewogen water,
de weelde bergt van lenig voortbestaan.

Haast ongezien voltrekt zich zin en leven
in het verglijden van de zomerdagen
en plant zich voort in avondval en schemer.

Libel

Dit glansrijk volk met feeëriek namen
dat ven en veen als nimf of elf bewoont
en kringen schrijft van innerlijk verlangen.

Als onweer dreigt, de lucht zich slinks verdicht,
de adem zwaar wordt, daar de wind nog ligt,
komt odonata onverwijld tot leven.

De Dragon Fly met allesziende ogen,
de Augenstosser met de zijden schijn,
de Waterjuf die oog en hart bedriegt.

De jacht gaat open en de klauw klapt uit,
verrast de zweefvlieg die te dromen hing
en bergt haar in de korf van ongenade.

In volle vlucht eet de libel haar prooi
en ziet al uit naar haft en mug en vlinder,
want botte vraatzucht maakt haar wezen uit.

Maar bij de paring heerst de tederheid
en in het heetst van de verstrengeling
baart hier de schoonheid ook het ongeloof.

In herfsttij legt het wijfje ei na ei
in weke delen van de adderwortel,
opdat haar kroost zich oeverloos ontpopt.

De derde dag

Omdat de winter maar geen einde nam,
er maar geen scheur kwam in de blauwe lucht,
de droge sneeuw zijn glinstering behield

in de volharding van de winterzon,
verloren wij het zicht op beemd en akker,
als vreemden in een omgetoverd land.

Dutmala zou ons vaste baken zijn,
Kersapa zou zich tonen in haar trouw,
langs beide oevers waakten populieren.

Een brede sloot die naar Kersapa voerde,
was volgestoven met belegen sneeuw,
verloor het aanzien van de oude ader,

herkenbaar teken in een winters land.
En op de oever lag een dode reiger,
de veren wuivend in de oostenwind.

Daar keken wij de kilte in de ogen,
de trage neergang, pikkend van venijn,
totdat de dood zich over hem ontfermde.

En thuis gekomen aten wij de stampot
met verse worst die moeder had bereid,
terwijl de kachel van vervoering loeide.

Es

Geworteld in het schimmig dodenrijk
en reikend naar de klaarte van de lucht,
markeert de es de scheidslijn van het zijn.

Zo bonkig kromt zijn wortel boven aarde,
omdat zijn kracht het duister overwint:
zijn strijdgewoel ontleent hij aan de goden.

Zijn blanke hout beroept zich op de jaren
dat hij daar eenzaam op de oever stond,
Kersapa's zoon, die traag haar sap opzoog.

De wind die 's winters aan zijn takken rukt
en sprokkelhout met armenvol laat vallen,
is vriend en maat maar soms ook zijn belager.

Zijn taaie tak, te buigen tot een boog,
draagt pijlen tot zo'n honderd stappen gaans,
tot waar de prooi zich in haar waan verschanst.

Voor schop en bijl wordt hij een gladde steel,
zijn schorsloos hout wordt horig aan de hand
en breekbaar is een woord dat hij niet kent.

Geen vogel bouwt zijn hecht of vluchtig nest
in deze boom, omdat er stemmen waren
door stam en tak, behekst als duivelsroede.

Beenbreek

Beladen kruid van arme, zure gronden,
waar raai gras noch scheerling aanslaat of wast
en zonedauw zich uitgeeft als de gade.

De laster loert als ongesproken woord,
omdat de nevel hier de klanken smooit
en de verzoening zich niet kan verheffen.

Met rijdend blad in wisseling bezet
op onderstam die naar de grond gebogen
en nederig om enig aanzien smeekt.

De gele bloemen, eidelings in tros,
met groen bestreept, de helmknop vurig rood,
de helmdraad als met zachte wol behaard.

Onschuldig kruid belasterd en gemedend
door wadend vee dat hier genade zoekt
maar dit bekoopt met veel gebroken botten.

De banvloek die over dit braakland waart,
zich kronkelt in de zonbelichte nevels,
bezwaart de klaagzang van dit herderskruid.

Geen weerwolf die hier ooit zijn streken zocht
of in geweeklaag naar de gunsten dong
van beenbreek, heelkruid van het verend veen.

Nachtzwaluw

Dit nachtgewaad past de gewraakte vogel
die geit en schaap des nachts belaagt en bijt,
een schaduw werpt op dromenland en donker;

De paduil die zijn ratelende roep
te horen geeft op duistervolle paden
en scherend langs de kromme vliegden zweeft.

De eenzaamheid omgeeft hem als een sluier,
als grauwe kransen van een dempend licht
dat aan de maan haar zijdeglans ontnemt.

De geitenmelker met gesperde bek
die gapend warmte zoekt bij speen en uier
en stralen melk over het landschap morst;

De toervogel, dwaalheks van het tij
dat onder wolken boze kringen tekent
en alsmaar cirkelt in een web van lijnen;

De torrensnorder, horig aan de maan
en leggend in het laatste maankwartier,
de jongen voedend in het nieuwste licht;

De krodde die zijn hellevegend broed
de kost verschaft van de verdoolde vlinder
en sierlijk vliegt als de gewijde uil.

Mol

Vervloekte graver met de vilten vacht
die in de aarde naar erbarmen zoekt,
in blinde weerwil door de zoden wroet.

Zijn vraatzucht vreet gedurig holen uit,
daar in het duister waar het kwaad gedijt
en dolle woede naar de regel heerst.

De vetste wormen vluchten naar het licht
als hij gedreven door zijn gangen gaat,
een uitweg zoekt voor zijn gebalde kracht.

De snuffelaar die met zijn weke snuit
de grens verkent van zijn beknot bestaan,
werpt slechts de hoop op van aanwezigheid.

Daar in het donker voert hij een bewind
als slavendrijver en als potentaat
die last en lust eenkennig volgt en viert.

Hij bergt zijn bruid in de versterkte burcht
voor hij de strijd aangaat met een rivaal,
in het vertrouwen dat hij weer zal keren.

Vol ijver slijt hij zijn gesmoorde leven
en als hij zich eens waagt aan dag en licht,
valt hij ten prooi aan eigen overmoed.

Mestkever

Gerold, gekruld en kruierend door de mest
die liggen blijft op droge, hoge gronden
is deze kever hoeder van het schone.

Maar onverhuld dient zich de tweestrijd aan
van stank en parfum, nut en ijdelheid,
wat zich vertaalt in reukloos onderscheid.

Maar geen vernedering gaat hem te diep,
die bollen maakt van wat een ander laat
aan dode stof uit zijn verstotend lijf.

Sterk aangetrokken door de volle geuren
van dampend afval wroet hij door de berg
en vreet zijn wegen in de rulle brij.

Gezel en meester, knecht en goochelaar,
boort hij zijn gangen in de vette aarde
en legt begeesterd zijn mystieke ei.

Dan vult hij stug de smalle holten op
met smeugig voedsel van gekauwde mest
en zekert zo de voortgang van de soort.

Geen loflied zal zijn sprieten ooit beroeren,
een schamper lachen valt hem slechts ten deel,
maar in de aarde gloort zijn zegevieren.

De vierde dag

De sneeuw smolt weg voor onze kindervoeten
en in de sloten brak het krimpens ijs
met zegekreten van bevrijd genieten.

De kiviët kieuwde op de kale akker
waar het restant van kou en winter lag
en wachtte op het keren van het licht.

Wij roken al de verre, zoete geuren
die van het voorjaar vriend en bode zijn
en in de lucht hing een verblijd ontkiemen

van pluizig zacht en onomwonden dons,
dat langzaam uitwoei over bos en velden,
terwijl de bomen hun verlossing vierden.

Dutmala stroomde als vanouds en ruiste
de liefdeszangen van een jonge bruid
en in haar water roerden zich de wieren.

Kersapa spoelde al haar heimwee uit,
de stroomversnelling brak haar winters zwijgen
en op haar oevers duizelde het kruid.

We waren broeders en we voelden samen
de grootsheid van dit weids en kwetsbaar land
dat onze harten vulde tot de zomen.

De eik

Reeds breedgeschouderd in zijn eerste jeugd
voorzeft de eik zijn ingehouden kracht
en groeit gestaag maar traag de hemel in.

De eerste eeuw is hij nog ingetogen
en mediteert en ruist verstild zijn zang:
de melodie van tijdloos voortbestaan.

Maar weldra bulkt zijn ongekende kracht
en zware tonen die zijn kruin ontvallen,
versmelten met het huilen van de wind.

Hij staat en hult zich in onschendbaarheid,
daar bijl noch aks zijn hard gemoed belagen:
hij is de ziener die men heilig acht.

Orakel van de lucht en van het water:
van vuur gespaard, geworteld in de aarde,
draagt hij de volheid van de vette jaren.

Als hij al klaagt om scherpe wind en vorst
gaat er een rilling door de kale akkers
en sterft de raaf die aas en krengen zocht.

Zo kringt het leven rond zijn zware stam
die ieder voorjaar traag tot leven komt
in tanig blad en ongeschoeide bloemen.

Zwarte nachtschade

Dit duister kruid is horig aan de pad
en loert op roep en braakbal van de uil
die over land van oer en donker scheert.

Haar ranzig gif spuugt alle deugden uit
en nachtgedachten slurpt ze zwelgend op
totdat de morgen rust en orde scheidt.

Want in haar dreiging schuilt het minst gevaar,
als in de morgen weer het licht ontpopt,
de glitterbes haar zwart geheim ontsteelt.

De wereldburger die het vee belaagt
om, bitterzoet, het stil gerucht te hoeden,
bezweert de heks die om haar nachtloon zeurt.

Maar achter raaf en uil weergalmt de vloek
om onwelvoeglijk licht van uur en dag
dat veel te fel is voor het duister gif.

Behekste gnomen druipen smalend af
en heugen zich de gifglans van de bes
die stikkend in haar eigen sappen sterft.

De nachtschade, geveld door zon en licht,
herneemt zich als de zwarte nevels komen,
om zich te rechten in de valse schemer.

Wielewaal

In populieren roept hij ongezien
zijn luide naam in een herhalend ritme
dat tureluurs maakt maar ook vreugde schept.

De schuwheid is hem blijvend aangeboren,
hij zoekt de schaduw van de dichte kruin
en zelden vangt een oog zijn geel en zwart.

Van boom tot boom gaat hij in snelle vlucht,
een vallend glijden door het rijdend licht,
alsof hij zich verlustigt in het niets.

Het nest wuift als een luchtig wiegelied
en vangt de trilling van de minste wind:
een verend deinen, eindeloos herhaald.

Het kenmerk van zijn mensenschuwe staat
herneemt hij in zijn schallende muziek
die in Dutmala klank en weerklank vindt.

Een vreemde is hij in dit schamel land
van ruime verten en gehaagde bomen
en dat besef bestempelt hem tot vroom:

een pelgrim die op bedevaart zal gaan,
de kringloop volgend van zijn litanie
die na de zomer in het niets verstomt.

Vleermuis

Gehangene, vertraagd in geest en lijf,
die in het hart van holle bomen huist,
het koudste kwaad als starre slaper mijdt.

De schijn van dood kroop in de trage leden
en klemt de klauwen rond de ijle steun,
die zorgzaam draagt wat wacht op zon en leven.

De tanden bloot, de bek een smalle spleet,
de lippen als een wazig grensgebied,
verstijfd tot lach of ingehouden grijns.

Al laakbaar vroeg, als groen en licht zich roeren
en het herrijzen in de veengrond gromt,
herneemt zich het gedoe der voorjaarsvluchten.

In brede kringen rond de kale bomen,
gedragen door de aangespannen vlerken,
vult vlucht op vlucht de ijle schemertijd.

En happend naar voortijdige insecten,
in duikvlucht scherend over sloot en kruid,
versnippert ze de ongehoorde klanken.

Maar kerend naar de uitgeholde boom,
gehangen aan de weerwil van de klauw,
wacht ze het piepen van haar eerste jong.

Spin

Haar huisvljijt bracht haar ongebleekte roem,
tot zij zich met de muze wilde meten,
die haar verstarde in een zijden cirkel.

Daar beet ze zich in zekerheden vast
en kunst verging tot een verwaaiend lint
dat slaafs de nukken van de winden volgt.

Die uit haar lijf de tere draden trekt
en als een dwaas een web van draden spint,
het hoongelach als loon en spot ervaart;

die wiegend op de nachtelijke wind
de zon aanbidt en in haar trage schommel
het licht begeert dat zonnig voedsel brengt;

die vluchtend voor de gure westenwind
een schuilplaats zoekt en achter tak of blad
tot ingekrompen, stille tor verstart.

En vastend tart ze de vermagering,
krimpt verder in tot rimpelige bal
die wiegend aan de laatste draden hangt.

Maar in het krulblad schuilt haar eiersnoer,
dat voor de winter hol en schutse vond,
totdat de lente kans op leven baart.

De vijfde dag

Wij waren koningen en onderdanen,
vazallen in dit land van overvloed
dat grenzeloos zijn klare wetten stelde,

maar ook de vreugde willig liet gedijen
in licht dat kwistig volle druppels strooide
op gras en kruid en de gewijde grond.

En toen het voorjaar juichend was gekomen,
de dotterbloemen zich met knoppen tooiden
die goud en gulle overvloed beloofden,

ervoeren wij de vreugde van het dolen.
Kersapa was nog in haar ochtendkleed,
de draperieën van de dunne nevels

bedekten nauwelijks haar soepel lijf
en wieren wuifden in haar ruime bedding,
een alsmaar stuwen zonder zichtbaar eind.

De snoek hing roerloos zijn gebed te zeggen
en paaide later met zijn willig lief
dat zich stroomopwaarts ophield in het riet.

Zo leerden wij de regels van de aarde,
de wetten van dit groene paradijs,
een plaats om onbekommerd oud te worden.

Beuk

De breedvoet, diep in harde grond geworteld
en uitgedijd tot waar de lucht hem raakt,
behoedt Kersapa met zijn volle schaduw.

Zichzelf bewust van al zijn goede daden
ontrolt hij laat zijn zachte, malse blad,
als reeds de mei zijn adem heeft geblazen.

Dutmala voedt hem met haar vloeiend vocht
en laat hem drinken als de onderkoning
van eik en es die zwaaien met de scepter.

Zichzelf genoeg taalt hij niet naar de macht
die anderen begeren en bevechten,
hij staat en stuwt de sappen in zich op.

Niet windgetaald; een dun en droevig ruisen
gaat langs zijn stam als de orkaan eens roept
en onbewogen laat hij maar begaan.

Zijn vruchten zijn gehoekt als boekweitzaad,
voor vink en keep in winters ongerief
een vat vol olie, bron van overleven.

Hij tempert sterk de hitte van de zomer
en in zijn luwte schuilt de schuwe ree,
het schemerdier dat uitgaat in de morgen.

Pimpernel

Het hooiland, door de schuwe ree beweid
en van het vocht van sloot en beek doortrokken,
beschut dit kruid met rietgerande boorden.

Gepeperd kruid dat prikkelt op de tong
en waardplant is van de geblauwde vlinder
die naamgenoot en vruchtenhoedster is.

Met roos verward, gezien als guichelheil,
door volkse waan verwisselt met de naam
van man en wijf: the scarlet pimpernel.

Met pimpinella op één hoop gegooid,
hoewel welriekend als het zonnekruid,
dat blaren trekt op grabbelende handen.

Van windbloem spreekt het onvertogen licht
dat gaardend vaart over de uiterwaarden
en van de uitgewogen kleuren snoept.

Als duinroos wekt dit kruid de valse schijn
om de tinctuur van zilte, zoute zee
en geen passaatwind dreef die leugen uit.

De aar is de vrouw, de kelk is de man:
dus niet gehouden aan het kruisbestuiven
blijft ze de kuise, vol van eigen schoon.

Boomvalk

Gevlerkte schaduw van de snelle vlucht,
gewiekste schuimer van het jonge woud
dat stilte eert en vindplaatsen van licht.

Gewogen vogel op de vrouwenhand,
gekapt, geketend aan de willekeur
van jacht en Circe, doem van alledag.

Van mus en zwaluw de volstreekte dood,
de volger van de hoge leeuwerik
die zich onstuimig optrekt aan de zon.

De kraai leent hem haar schapenwollen nest
en roept haar afkeer uit over het veld,
maar laat begaan op last van hogerhand.

De felle schicht slaat soms de vleugels uit
en wiekend gaat de dolksteek op de vlucht
totdat het doel de priem ter harte gaat.

En als een steen valt dan de grijper neer
en strijkt hooghartig in de hoge boom
om eigen macht verwaand te overzien.

De jongen roeren in het ruime nest
en vechten heftig om het pluimig maal,
het kil restant van vink of leeuwerik.

Vos

De leperd die de geest kent van het poker,
de aas vergeeft om met de boer te lachen
en dan schijnheilig in de geldpot graait.

Doortrapte schurk die vals speelt met de ogen
en loensend aan het batig eindje trekt,
waar de verliezer zich gewonnen waant.

In hart en ziel stelt hij de eigen wet
en meesmuilt met de grijsomrande snuit
alsof de sluwheid hem kwam aangewaaid.

Toch streeft hij slechts naar sober overleven
en mager is het onvoorzegd fortuin
dat hem goedgunstig en genegen is.

Hij kauwt op bessen in de norske winter
en vreet de kevers uit hun taaie schild
als de patrijs haar heil zoekt in de vlakte.

Dan schuimt hij in zijn deernis alles af
naar aas of vrucht, besnuffelt zelfs de keutels
die haas of bunzing schielijk achterlieten.

Maar als het voorjaar halleluja roept
rekt hij het lijf en voelt zich weer de koning
die nieuwe listen spint met oud bedrog.

Horzel

Dit knagend kwaad dat sluimert in het ei
en opgelikt de weke wegen gaat
van mond en slokdarm tot de ruime maag.

Daar eet het mee met de vergane staat
van werkend voedsel dat zich herbezint
op het herkauwen van de gastronom.

En wentelend in de verdikte zuren,
verterend, zwelgend in het eigen vet,
versterkt dit kwaad de vraatzucht van de grazer.

Maar na het zwelgen zoekt de harde kop
een uitweg door de spieren en de wand
en laat een spoor van zweer en ettingen.

De helse pijn die geen genade kent,
onteert de grazer als een kermend wrak
dat al terzijde van de kudde staat.

En als de dood gestreng verlossing brengt,
boort reeds de horzel zijn geniepig ei
in flank of schouder van een levend rund.

De sterke tong die zere plekken likt,
sluit zo de cirkel van het hoogverraad
en slaat het gat dat reikt van ei naar dood.

De zesde dag

De winden ruisten door de populieren
het kalm verlangen van de trage zomer
en voor ons lag de ruimte van de heide.

We waanden ons in een gewonnen dag,
een feestoes, een geluk dat vrij van schroom
de zijde van het niet te stuiten koos.

De wulp herriep zijn schendend zielsverlangen
en daalde vóór ons in het drogend ven
en viste wormen uit de natte aarde.

We zwierven doelloos naar de verre einder
en sloegen alle deugden dankbaar op
in de ontstane ruimte van ons hart.

De vredigheden lagen voor het rapen
en door Kersapa stroomde al het goeds
van vruchtbaar en van onverdeeld genoeg.

Pas toen de avond uit het oosten kwam,
zijn wij voldaan naar dorp en huis gekeerd,
gezegend om de weldaad van dit land.

En moeder had het feest voor ons voltooid
met een volmaakt en zomers avondmaal
van pannenkoeken, rijk gevuld met kersen.

Populier

De populier spreekt weer zijn smeekgebed,
zijn spel van weelde en bemoediging,
als in het voorjaar knop na knop ontbot:

zijn durig ruisen van de beek geërfd,
zijn rillen van het klare winterlicht,
zijn sappig aanzien van de gulle aarde.

De waaiboom, die zijn woorden niet behoudt,
maar uitzendt op de golven van de lucht
waar licht en wind de dunste tonen vangen.

De praatboom, die verhalen ruimte geeft
en doorvertelt wat stil en ongeschreven,
zijn sporen trekt door alles wat beweegt,

zoals de beek die dartel verder gaat
tot aan het raakpunt van de zevenzee
en uitmondt in het einde van de tijden,

zoals de wind die aan de verten vreet
en sluiks vertaalt wat onverlaten zeiden
van tijd en uur: de stem der eindigheid.

De ratelboom, die roddels heeft verwekt,
het vroege rot dat in zijn takken huist
en gaten boort in het verloren later.

Bolderik

Hij leunt te graag de wilde tarwe aan,
vindt houvast in de uitgeharde haver
of zoekt de rogge op als ruggesteun.

De bolleboos die met zijn honingmerk
de sluipweg wijst naar het geniepig hart
dat nectar biedt en onverdraaglijk gif.

Voor maag en darm een al te pijnlijk krampen,
dat brengt zijn sap en zijn verstoken zaad
dat rammelt in de windberoerde dozen.

En soms, verdoken in het kostbaar meel
en meegebakken in het zwarte brood,
gedraagt het zich als sluipend moederkoren.

Hoog opgericht en reikend naar het licht
dat velden als een koepel overspant,
is hij de schender die het feest bederft.

De volle schepel drachtig winterkoren
wacht bolgerokt het onderzoekend oog
van hem die oogstend voor de winter gaart.

Het hoogaltaar ontvangt het zuiver offer,
een mudvol korrels uitgelezen rog,
opdat de spankracht groot en sterk zal blijven.

Vink

Staccato loopt de opmaat van de zang
die bressen slaat in het ontluikend loof
en vroom vertaald wordt door de oude kwezel.

Zo is de vink de roepstem van de heerser
die in de lente op de slagtrom slaat
in de cadans van niet te temmen drift.

Het bloedend rood van de verlichte borst,
het grijzig blauw van de geheven kop,
versterkt de toon van drieste overmoed.

De klanken bijten in de nieuwe dag
en splijten de met licht geveegde lucht
als pijnkristallen voor het scherpe oor.

De meesterzanger buit de klanken uit
en roept zichzelf tot de domeindrif op
die heersen zal in blinde overmoed.

Het wijfje hoort het wervend bronstlied aan
en bouwt met zorg van schors het kunstig nest
dat ze daarna met haar en mos bedekt.

Ze laat hem maar, die als geveinsde prins
zijn nut en heil in eigen praalzucht vindt,
de leegte vullend met zijn snerpend lied.

Ree

Gebokte hinde die haar aanzoek deed
in goede tijden toen de eikels vielen
en zonlicht nog de grijze wolken brak.

De winter is daarna gestreng gekomen
en sneeuw bedekte het gestreken gras,
alsook de kruiden die nog eetbaar waren.

Ze staat en snuift de armoe uit haar lijf,
volgt stil de bok die gokt op het ervaren
en neemt gedwee de volgesneeuwde sloot.

De sneeuw heeft alle geuren ingesloten
en steelt de kleuren uit het starre veld
dat ongastvrij de grenzen had verlegd.

Zo rest nog slechts het hongerige dwalen
en soms het dralen in het jonge hout
waar knop en schors de scherpste honger stillen.

Maar als het voorjaar hoge ogen gooit
en pronkt met zwier en zomerse allure,
gulpt grazig groen uit de geweldige schede.

Haar kalf ligt nog verscholen in het kruid,
de moeder waakt en speurt de velden af
naar kwade geuren en verdacht geluid.

Waterschorpioen

De angel in zijn korstig achterlijf,
geheven als een pas gepunte sabel,
veraadt de ziel van de vermaarde rover.

Van blad tot blad ontvouwt dit schril bestaan
de trage dreiging die de dood niet schuwt
en klauwend harkt naar wat niet pijlsnel vlucht.

Met rottend blad gevoeglijk te verwarren,
gehaaid voorzien van een volmaakte steel,
bekwaamt hij zich in overrompeling.

Zijn loom en lusteloos gekruip ten spijt,
slaat hij de tarsen als een knipmes dicht,
zodra een vis zijn slinkse wegen kruist.

De schorpioen, de thorax als een vangnet,
de voorste poten een geborgde klauw,
verzekert zich in alle rust van prooi.

In ondiep water rolt zijn wanbestaan
zich lijzig als een lome looper uit
als hij zo nu en dan komt adem halen.

Nepa cinerea, vervaarlijk monster,
volmaakt geplet, verhuld in asgrauw bruin,
grijpt onverhoeds de vroege schaatsenrijder.

De zevende dag

De herfst kwam traag, met lange, wijde halen,
met schorend licht op handen van respijt
en in de boomgaard rijpten rode vruchten.

Op alle hagen lag een lui verlangen
en licht onttrok zich aan de hoge lucht
waarin de vogels weidse kringen schreven.

Wij waren stil maar niettemin verrukt,
als voelden wij het keren van de tijd,
hoewel geen wolken het festijn verrieden.

We zagen reeën op de oude heide,
een slag patrijzen op een stoppelveld
en een fazanthaan riep al om genade.

De jager liep door de gebronsde dreven
en joeg zichzelf de stuipen op het lijf,
omdat de jacht niet spoorlags wilde vlotten.

Wij zagen alles met ontwende ogen
en hoorden heimwee in de schrale brem
die opgeschoond zijn zegeningen telde.

En hand in hand zijn wij naar huis gelopen,
doordrongen van ons onverhuld geheim:
twee kinderen vereeuwigd met dit land.

Avond

Het gras, verstijfd door droogte en door zon,
wacht op de dauw die avond aan zal dragen,
opdat het moe en neigend kan gaan liggen.

Een vette rat verdwijnt en vindt het hol
dat in de kant zijn weg naar boven zoekt
en veiligheid en kans voor slapen biedt.

Het wier verlegt zijn eindeloos bewegen
naar waar de zon de laatste banen trekt,
haar warmte loost in de verdane dag.

De berk breekt uit in de verbrede schaduw
die al zijn vingers in het water spreidt,
opdat de avond met zijn roes zal komen.

Een morsig groen trekt uit over het water,
zuigt alle glinstering al slurpend op
en kaatst het donker uit zijn diepste hol.

Hij is maar schakel tussen dag en nacht
en zijn bestaan is strikt aan tijd gebonden,
hij is de schijn die wegzakt in het westen.

Hij is de hoop voor hen die daglicht vrezen
en als hij opstaat gaan hun ogen dicht:
hij wordt geschuwd door wezens van de dag.

Nawoord

Ons oud verbond heeft weinig kans gekregen:
omdat de ploeg maar loze voren trekt,
omdat de beek maar voos verlangen wekt,
werd jij verlost van onbestemde wegen,

van water dat uit stille vennen lekt,
een bedding vindt, gespeend van hoop op zegen,
en zonverzend, vermengd met zure regen,
een spokend spoor door bos en hooiland trekt.

Jij bent de boomvalk die dit land verliet
en wieken kreeg om hoog en ver te zweven
met uitzicht op een onbeperkt verschiet.

Ik ben de steenuil - in zijn hol gedreven -
die in het donker klaar de feiten ziet:
jij was dit land. Ik zal het aanzien geven.